

LUMINA

Fóia bisericesca, scolastica, literaria si economica.

Organu oficiale alu eparchiei romane gr. or. aradane.

Ese de dóve ori in septemana:
Jef-a si Dominec'a.

Pretiuulu de prenumeratiune:

pre annu intregu	6 fl. v. a.
„ diumetate de annu	3 fl. v. a.
„ patrariu de annu	1 fl. 50 cr.

Pentru Romani'a si strainenitate:

pre annu intregu	9 fl. v. a.
„ diumetate de annu	4 fl. 50 cr.

Corespundintiele si banii de prenumeratiune se se adreseze de a dreptulu: Redactiunei „Lumina“ in Aradu, cancelari'a episcopésca.

Pentru publicatiunile de trei ori, ce contien cam 150 de cuvinte (spatiu de 20 sire garmond) taes'a e 3 fl.; pana la 220 de cuvinte 4 fl. éra mai sus 5 fl., intielegendu-se intr' aceste sume si timbrulu. — Pretiuulu publicatinniloru se se anticipe

Invitare de prenumeratiune

la

„LUMINA“

fóia bisericesca, scolastica, literaria si economica.

Organu oficiale alu eparchiei romane gr. or. aradane.

Conditiiunile de prenumeratiune remanu totu celea din fruntea foii.

Essemplarie complete avemu atátu de estimpu, cátu si de annu. incependu de la nr. 1. alu aparerii-„Luminei“.

Pre dd. prenumeratori, delocu ce nu li sosese atare numeru, ii rogámu se binevoiesca a reclamá. — Reclamatiune este bine a se face sub adres'a, sub carea s'a facutu prenumeratiunea, pentru cá altminte dámu de pedece.

Aradu 12. Februaru st. v. 1873.

Redactiunea.

Facerea lumii in siese perióde, dupa scrierile lui Moise, a santiloru parinti si a unoru geologi.

— Urmare —

Cumca Moisie sub cuventulu di, nu a intielesu di naturala, ci unu periodu de ani, e fara nici o indoiéla! Cine s'ar scandali de aceea, daca indata in fiesce care limba, la fiecare objectu, nu s'ar aflá cuventu artificiosu, si prin urmare cine ar puté veni in uimire daca in traditiune, din care a adoptatu Moisie naratiunea sa, si timpulu mai lungu, s'au espresu prin cuventulu di? Cumca Moisie sub cuventulu di, n'au intielesu di naturala, ci unu timpu mai lungu séu periodu de ani, se vede din stilulu si modulu scrierii lui, asia facere cap. II. v. 4. dice „Acést'a e cartea facerei eeruluu si a pamentuluu in dí'a (adeca timpulu) care a facutu Domnedieu ceruluu si pamentuluu“, de aici fiecare póte vedé, cumca Moisie sub cuventulu di, a intielesu unu timpu mai lungu, ba ee e mai multu, acést'a a fostu modulu vorbirii in sant'a scriptura „O miia de ani inaintea ochiloru tei Dómne, ca dí'a de ieri, care a trecutu,“ — dice Davidu in salm. 89. v. 4. — „Éra acést'a un'a se sciti iubitoru, cá o di inaintea Domnului, este ca o miia de ani, si o miia de ani, ca o di,“ a II. carte alui Petru cap. 3. v. 8. Dupa Davidu dara si santulu Petru, dilele lui Domnedieu sunt totu atáte mii, séu periodu de ani! De unde eschiamo sant. Apost. Paulu: „celu ce cunosce dí'a, Domnului o cunosce, si celu ce nu cunosce dí'a, Domnului nu o cunosce“, catra rom. cap. 14. v. 6. a IV. imperatiloru cap. 25. v. 30.“ Cu acestu modu a vorbirii au trairu si santii parinti, ba biserica traesce pana astadi, asia Vasiliu celu mare, epistóla catra Amfilochiu cap. 2. „dí'a care nici candu nu va apine, si careia alt'a nu succede, véculu celu din veci, si ne inbetranitu“ si totu aici „N'ar ajunge mie dí'a (timpulu) candu asiu aminti tóte misteriele nescrise ale bisericei.“ „Enchiridionu de Andreiu baron de Siaguna pag. 454.“ Asemenea si sant. Augustinu dice despre dí'a a sieptea: „dí'a a sieptea e fora inseratu, si nici nu are apunere“ (Confession. liber 13. cap. 36.) Éra in altu locu „Ce e dí'a, au ni e fórte cu greu, au si imposibilu a cugetá, cu atátu mai vertosu a spune“ (De civitate Dei. liber 9. cap. 6.) ba ce e mai multu, dice „Cá cine e versatu cátu de putieniu in sant'a scriptura debue se scie, cá in locu de timpu s'a intrebuintiutu dí'a“ (ibidem liber 20. cap. I.) — Cu acestu modu a vorbirii au trairu sia Cicero „Itaque cum ego diem (ie tempus) in Siciliam inquirendi per exiguam postulavisset, invenit iste, qui sibi in Achajam,

biduo breviorum diem postulare“, libro II. in verrem“ ba ce se dicu si „Zend-avesta“ lui Zoroaster séu cosmogoni'a Persiloru inca vorbesce de siepte timpuri, nu mai putieniu Mitologi'a Greciloru si a Romaniloru, Chaos, nox, die, Aer, Coelus, Tellus et Saturnus, sunt totu atáte siepte timpuri care desi in alta forma intrebuintiute de cátu Moise, dara totu aréta cá sunt luate din traditiune avitica. Tóte aceste indegetéza, cá in timpurile mai antice, si timpulu mai lungu, s'a numitu di!

„Si s'a facutu séra, si s'a facutu diminétia, di un'a.“ Ací éra si alta ceva a debuitu se intieléga, de cátu sér'a si diminétia ordinaria cáci intrebuintiute intorsu cuvintele aceste. Ar fi debuitu se dica: „Si s'a facutu diminétia, si s'a facutu séra, di un'a,“ nici nu se póte dice, cá pentru aceea pune sér'a mai inainte, pentru cá asia a fostu datina de a numerá díu'a dela séra, pentru cá nici atunci nu e bine; atunci asia ar fi debuitu se dica „de sér'a pana sér'a,“ — de aci si cei betrani s'au disputatu atátu de multu, despre intielesulu serii si diminétii, séu de „vespere et mane.“ Vedi disput'a acést'a la Montaniu de opere sex dierum — Theolog. cursus compl. tom 7. pag. 957.) Ce au intielesu dara? a buna séma nu au intielesu alta de cátu „fine si inceputu“, cuventulu séra ebreesce Ereb insémna tulbure, intunecosu, confusu, candu adeca, objetele séu trupurile, nu s'au pututu bine destinge unele de altele, diminétia evreesce Bocher insémna luminatu, invederatu, candu acum objetele si trupurile, s'au pututu mai bine, mai invederatu, destinge, insemnandu in sensu translatu, inceputulu periódeloru venitórie, si finea periódeloru precedinte. Decumva dara cuventulu dia ebreesce „jom“, nu insémna di naturala, ci unu timpu lungu séu periodu incertu de ani, daca „Ereb si Bocher“ insémna, fine, si inceputu, atunci nu póte se dica nimica geologii in contr'a nóstra, si macar cátu de vechi vor afirmá cá sunt straturile si formatiunile de pementu, nu vorbescu in contr'a nóstra, si numai atunci ne vom sculá asupr'a lor, candu vor afirmá, cumca materi'a lunei acesteia e din eternu, cá acést'a se contrariéza, si cu mintea sanetósa, si cu esperinti'a geologica! Geologulu Cuvier dice „Nu e nimica pe pamentulu acést'a, din eternu tíitoriu, si in eternu duratoriu, ci atátu in ranza, cátu si de asupr'a sa prevestesce unu inceputu si capetu“!

PERIODULU ALU II-lea.

„Si facerea maniloru lui vestesce taria“ (Salm. 18. v. I.)
„Si a disu Domnedieu se se faca taria, si se fe despartindu-apa de apa, si a facutu Domnedieu taria, si a despartitu Dumnedieu intre ap'a care erá sub taria, si intre ap'a, care erá de asupr'a tarii, si s'au facutu asia, si a numitu Domnedieu tari'a ceriu — si s'a facutu séra, si s'a facutu diminétia, dí'a a dúo'a.“ (Fac. acp. I. v. 6—8.)

Acum de multu a fostu creatu pamentulu, si tóte câte numimu materia. Dumnedieu, care n'a creatu trupuri de prisosu, acum a lasatu natur'a se se desvólte dupa legile prescise. Starii celei d'anteie fluide a pamentulu, inca a inceputu a-i espirá timpulu, de óra ce acum isi perde infocarea si inferbintiéla cea mare, care au causatu starea fluida, si pamentulu recindu-se, totu mai tare s'a contrasatu catra centrulu seu; aburii inca n'au cuprinsu mai multu asia terenu mare in atmosuera, prin urmare o parte a ei a remasut scutita de unele eleminte straine, si éta aci e „Atmosuer'a“, séu „tari'a“, care Dumnedieu nu acum'a a creat'o, fora intru inceputu, inse din provedintia divina, dupa legile naturei, numai acum'a a incoputu a se desvólta din confusiunea materiiloru.

Globulu pamentulu nostru in acestu periodu, peste totu a fostu acoperitu cu apa, si fiindu cá s'a compusu din stare fluida in solida, pretutindonia a fostu netedu séu plesiu, in cátu nici munti nici adancimi nu au fostu pe elu. Aburii de apa, prin recel'a pamentulu rebatendu-se din atmosuera diosu pre globulu netedu, pretotindonia au fostu impresorati de apa, firesce cá

atunci marile nu au fostu asia de afuude, precum de presinte sunt in unele locuri. Pamentulu nostru inse n'au pututu remané multu timpu in starea acést'a, (acoperitu cu apa) pentru că foculu celu necurmatu si operante din ranz'a lui, prin puterea sa cea expansiva au lucratu fôrte, in câtu cõgea, suprafetiei pamentului nostru silita fiindu a cede acestei puteri, séu a crepatu, si pe crepaturi a intratu apa, séu mai tare fiindu s'a aredicatu, si au formatu „taria“. Aerulu inca a fostu mai liberu, cãci aburii de apa aredicandu-se mai susu, n'au umplutu mai multu tãta atmosuer'a ei au fostu despartiti de apa prin taria. Inse fiindu cã pamentulu nostru a fostu totu ferbinte, si a evaporatu din sine multi aburi, cari prin recãla érasi s'au rebatutu indereptu, asia au debuitu se fie necurmatu versari de apa si rumpere de nuori. In asta stare e usioru de intielesu, cã in periodulu acest'a nimica nu s'a pututu produce!

(Va urmã)

Ioanu Damsia,
parocu si ases. cons.

Din economi'a rurala.

Despre compunerea, formarea si nutritia plantelor!

— Incheiare. —

Ferulu ilu iéu plantele ca ocsidu feraticu, care se face in timpu (aeru) umedu din atingerea acidului cu ferulu. Ferulu e uniculu metalu neveninosu, si pentru sanatatea nõstra nestruciosu, se afla in abundantia in minerale si in parti de pamentu, in câtu raru ducu plantele lipsa de ocsidu feraticu pentru desvoltarea loru. Prisosinti'a de ocsidu feraticu nu pãte ajutã singura din destulu la desvoltarea plantelor. Pamenturile nõstre posedu mai pucinu:

Fosforu, a caruia esistintia e conditionata, ca acrima fosforica pentru desvoltarea bõmbelor si a semintelor. O gasimu ca acrima fosforica in mesura insemnata in cenusi'a bõmbelor, precum si in plante de curechi, svecle, si in tãte vegetalele, — elu formédia in legatura cu pamentulu varosu scheletulu õseloru omenesci si animalice; — de aci se dechiara activitatea gunoiiului de farina de õse pentru bucate, si pentru tãte plantele ce au lipsa mare pentru desvoltarea loru de acrima fosforica. — Fosforulu curatu e fora colõre, precandu celu ce-lu intrebuintieza industri'a, are o colõre galbinã ca madierea, e incovietoriu ca cãr'a, si in aeru se impreuna cu acidulu, unde desvõlta mirosulu celu propriu ca aiulu. Incaldindu fosforulu, aburii ce se radica, se potu prinde cu unu pocalu intorsu ca fulgiu dobendindu acrima fosforica. Spre a pastrã fosforulu debe adusu (pusu) sub apa.

Pentru aprinderea sa cea usiõra se intrebuintieza la fabricarea catranitelor, aprindieleleru (Reibhõlz). Fosforu e nume grecescu si insemnédia portatoriu de lumina, fiindu cã luminédia in intunerecu. E nepretiuata acrima fosforica in anume legaturi, insa in lontrulu animaleloru si alu plantelor luca ca veninu aspru si le omõra; — ca midilocu de curare contr'a fosforului se recomanda: a bé lapte multu séu si alte fluiditati mazgõse, caror'a se se mestece pucinu pravu de magnesia. Acrima fosforica, carea in starea neimpreunata (legata) formédia oleiulu de vitriolu, este in tãte vegetalele, si face $\frac{1}{10}$ a greumentului cenusiei de trifoiu si tutunu.

Sulfurulu curatu are colõre galbena, daca se aprinde arde cu flacara veneta, si formédia atingendu-se cu acidulu una specie de aeru inecatoriu: numita acrima sulfurica, carea in fabrica se combina maiestrosu cu acidulu; — acrima sulfurica are mare aplicare a se combinã cu alte trupuri, aflãmu feliurita si in abundantia cu pamentu varosu ca ghipsu, a caruia parte de sulfuru acriu e unu midilocu directu de nutritie pentru tãte plantele si mai vertosu pentru trifoiu.

Pamentu (Kiselu) acru, se afla in natura in asia de mare cantitate, in câtu se pãte privi ca a treia parte a pamentului. Mai nainte s'a cugetatu culcarea bucatelor din lips'a acestui pamentu, inse in timpulu mai nou dupa facutele cercari s'a documentatu, cumca plantele potu produce si fora de acestu soi fire (paie) tari, macar cã in cenusi'a spicelor gasimu cantitate mare de elu. Acest'a ajuta desvoltarea si cõcerea bucatelor regulata, fiindu cã ajunge preferitu intre flori si timpulu cõcerei in partile plantelor. Acestu pamentu (Kisel) acriu se afla fôrte curatu in nesipu (Guarzsand) si in pãtra de Kizel, de unde si are si numirea.

Cloru si natrium in stare cristalisata formédia sarea nõstra fërta, carea o gasimu chiar in tãte cenusile plantelor, inse desi se cugeta a lipsã Kiselulu, cele dõue debe a se privi ca materia nutritõria . . .

Sarea se afla in natura (raru de totu curata) ca massa tare in saline (ocne); — ca saramura in isvõre si in apele mariloru, preferédia desvoltarea plantelor maritime, a spargului si seleriei prin esistintia sa in pamentu.

Cloru si natronu posedu unele proprietati insemnate si dau pentru sine singure combinari pretiuite. Clorulu de sine e unu corpu de colõre verde gasosu, numele si-luare de pe grecia Chlorosi (verde-galbinu). Gasulu clorului luca daunosa in plamani, subpõrta inse servitie insemnate, daca se lucrédia pentru a nimici efectiunea speciiloru de aeru greu mirositorie, si materieloru contragatorie. Pentru aceea se intrebuintieza de comunu varu de cloru, care nu e nimica alta, de câtu varu comunu stinsu saturatu cu cloru. Varulu de cloru se intrebuintieza si pentru nalbirea pandiei, lucrandu tãte formatiunile ardiciose, insa la intrebuintiarea ne regulata le õrde.

Pana aci am facutu cunoscutu feliuritele materii din cari se formédia tãte plantele; acum vom considerã modulu compunerii originiei si nutrementulu loru.

Despre formarea plantelor.

Cu ajutoriulu unui microscopu ne potemu convinge apriatu, cumca si in cele mai mici parti ale plantelor verdi se cuprinde nu numai un'a massa, ci sunt formate din feliurite „celule“ (numite) langa olalta jacende, si sacuti incheieti de tãte partile contienendu parte fluiditate parte solide. Mass'a acestoru feliu de sacuti langa olalta standi se numesce: „tiesetur'a-celularia.“ In tiesetur'a celularia se formédia, mai vertosu la celulele rotunde, ce nu stau inchise tare la olalta, borte (deschideri guri) séu pasagiuri „borte crepate“ care totu odata sunt a se privi ca gurele si butorile respirarii plantelor; — aceste borte crepate se potu vedé numerõse mai vertosu in partea din diosu a frundiiloru, care inse sunt asia de mici si multe, in câtu vinu la un'a frundia de colu miliõne. Prin aceste borte crepate iéu plantele nutrementulu aeriformu, si elibera materiile nutritõrie, inca nefolosite, apa, acidu, s. a. Celulele au insusirea minunata activa a vietiei prin paravanii (paretii) loru, a luã in sine materii nutritõrie, si a le departã dela sine, mai de parte a mestecã la olalta cuprinsulu loru.

Tãta vegetatiunea plantelor (ca vieti'a animaleloru) nu e alta da câtu conlucrarea singuraticoloru celule. Inceptulu fiecãrei plante e unic'a celula, a careia crescere se intempla séu prin estindere, séu prin formare nõa, — a nume primindu celula nutritõrie multu, atunci séu se estinde, séu se nascu din ea altele prin cordelire (legare) de celule surori, in casulu din urma celula mama se nimicesce si pere. Daca se nascu celulele in giuru, atunci vor fi partile plantelor mai grõse, formandu-se inse in susu, atunci lungi. Unde tiesetur'a celularia a formatiunei e rotunda, acolo se adauga in toti anii lemnu rotundu, corpulu lemnõsu, albunu si cõge. Despre acãsta procedere regulata a formatiunei pomiloru si crengiloru ne potemu convinge candu se taia pomii cu feresulu. Celule la lemne sunt mai tari si mai indesate, pre candu in midilocu se afla o tiesetura mai rara „medua“, carea cuprinde mai vertosu intarã ce se aduna in giurulu tieseturei celulare, cu pareti fôrte gingasi, — si e tiesetur'a cea mai insemnata pentru nutritia lemnului. — Preste acãsta formatiune vine nemidilocitu albunulu, carele e din celule vengiose, si dela canepa se folosese pentru producerea de panze si funi. Intre albunu si bortele crepate si cõge se afla mai multe celule, mai multu ori mai pucinu umede

Despre plantarea continua a plantelor.

Aceea se intempla prin sementia. Plantele anuale, dupa formarea semintei peru; pre candu cele vivace perenise de mai multi ani precum mai vertosu lemnele produc sementia in anulu urmatoriu alu vietiei s. a. m. — La cele de pucini ani, precum mai cu sãma la crumpi si svecle moru (peru) partile trupinei supaterane dupa antaiulu anu, pre candu cele subterane traiescu. In acestea s'au adunatu o cantitate mare ca provisiune de materii formatõrie, care érasi se intrebuintieza pentru desvoltarea rapede a plantelor in anulu viitoriu. Vegetalele lemnõsa de mai multi ani, ale caror'a parti supaterane nu peru dupa anulu primu alu desvoltarii, aduna in trupina si crengi materii de formatiunea plantõsa ca provisiune, care in anulu viitoriu servescu spre formarea frundiiloru. Sunt inca plante de mai multi ani (trifoiu, rose si capsune) care se potu inmulti prin plantarea mladitelor (a fireloru subterane) la care intemplare inca se intrebuintieza provisiunea adunata de materii formatõria de plante. In fine, formatiunile de plante scunde (mici) precum: bureti, ciuperci s. a. care demulte ori sunt daunõse economului se potu plantã prin „sporen.“

Acestea sunt celule fôrte mici, care sunt la bureti in cantitate nenumerabile, semenandu-se, usioru se potu formã si desvõltã. — Se primimu plantarea plantelor prin sementia carea dupa desvoltarea sa finita, cuprinde sub pelusiu'a sa fibrõsa tãte materiile

nutritorie necesare spre dezvoltarea sa. — Partea esentiala (reala) a sementiei e *aptitudinea germinarii*, a careia veru servesc spre formarea mugurului (bobocului) si a trupului viitorie, pre candu cel'a laltu capetu spre formarea radecineloru, cari sunt formate in sementia.

Pentru a germina sementi'a, mai anteu debue se se umediéca bine prin intrarea (incurgerea) de o caldura anumita si prin insufletirea (inviosierea) acidului. — Sementi'a pere usioru avendu slaba inriurinta de acidu, dreptaceea nici candu se nu se semene afundu. — Germinarea sementiei merge cu atât'a mai repede, cu câtu are mai subtire si mai gingasia pelitia, si cantitatea de caldura anumita, carea dupa felulu planteloru e felurita; — inse la caldura mai mica de 4° † nu pôte. — Unele sementie precum burgundele au doue pelitie (cogi); — cea estrema (din afara) e lemnôsa, prin carea imflarea (germinarea) sementiei e fôrte ingreuiata; — cea din urma se inaintédia esentialu daca nainte de semenatu se va grabi (pripi) nimicirea pelitiei lemnôsa, prin o moiare activa (prin moiare); — la activitatea de caldura corespundietorie, precum si de umediéca si aeru atmosuericu peru paratii celuleloru sementiei. — Materiile formatorie de plante ce le cuprinde sementi'a parte se desfacu si se schimba prefacendu-se unu sucu (seva) celulariu, care e a se privi ca laptele (mama) germinului. — La acésta intemplantare se imfla notaveru sementi'a (bomba) se inviosiedia poterea vietiei germinarii; — peliti'a sementiei se sparge, si radecin'a nisue a strabate in pamentu; — pre candu germinulu nisue a mená in susu; — in fine radecin'a se incôpce in pamentu, carea numai atunci pôte luá nutrementu din pamentu, candu gusta partea supraterrana a plantei inriurinti'a luminei sórelui; si cu câtu e sementi'a mai deplinu dezvoltata, cu atât'a mai puternicu si mai deplinu se pôte din ea desvólta planta tinera, dela carea depinde priicosu tóta dezvoltarea ei. —

Durat'a aptitudinei de a germina, precum si timpul celu debuintiosu sementieloru (planteloru de cultura) in improgiurari normale sunt felurite, si despre acést'a se pôte vedé in tabel'a ce publicu aci mai la vale.

Plantele stande in pamentu se cuprinde din partile: supr'a si subterane; — din radecini si trunchiu, cestu din urma la unele e crenguros (ramuros), portandu frundie si muguri, si din timpu in timpu: frundie, flori si fructe. Frundiile sunt ramurate in diosu si ascutite, casí trunchiulu in susu. Organele ce duc nutrementulu planteloru din aeru in forma de gasu sunt frundiile, si radecinele sugatorie si nu gróse din pamentu. Cu câtu sunt in pamentu mai multe materii nutritorie, si cu câtu mai pucinu sunt impedeate radecinele micutie spre dezvoltarea si strabatarea lora spre a-si aflá loculu, cu atât'a vor poté suportá planteloru materii formatorie. — Cu câtu vor fi frundiile planteloru mai voluptose (lucsuriose) dezvoltate in teneritie, cu atâtu potu suge mai multa materia pentru dezvoltarea puternica continua a plantei; — dreptaceea se vede cá gunoierile avute de nitrogenu sunt fôrte priiciose, desvóltau si naintandu crescerea frundiilor.

Materiile nutritorie luate prin radecini, debe mai inteu se se mestece in planta, si atunci se se strafomedie in materii formatorie de plante, si in fine servescu spre dezvoltarea trunchiului, frundiilor si floriloru. Frundiile au mai cu séma menitiunea a duce din radecine luate nutrementu spre dezvoltarea fructului (rodului); — ducendu-o in susu la bucate séu in diosu la crumpi si burgunde; — se mai asiédia inca materii formatorie de plante ca provisiune, precum mai nainte s'a observatu, in trunchiu ori radecini, carea ducere si asediare catra finea dezvoltarei planteloru e fôrte avuta. — Din cele dise se pôte vedé daun'a carea si-o facu economii nostri rupendu frundiile dela crumpi si burgunde; — cumca frundiile respira: acidu, aburi de apa si superfluulu acidu carbonicu, dejá am spusu; intocmai asia se stramuta in celule sub incurgerea radiiloru sórelui mass'a formatoria de plante in cunoscutele materii: intaréla, sacaru, albusiu, cleiu s. a. Mi mai remane a dice ceva si a nume:

Despre genitilarea inmultirea séu reproducerea séu pastrarea genului.

Privindu mai de aprópe o flóre, vom aflá in mediloculu ei unu „creionu“ (stil) care e o tiéve micutia, carea din diosu de fruptu (unu nodu) se desvólta latindu-se, din acést'a se formédia sementi'a. In giurulu fructului siedu prauri (fire) cu capete micutie, cuprinde unu prau colorosu adeca staminea floriloru, — cadiendu séu ajungendu numai unu prau de flori pe „creionu“ atunci genitilarea e deplinita.

Bombiti'a ce strabate atunci in lontrulu nodului (stilului), formédia acolo o celula din carea se desvólta unu muguru (bobocu) alu sementiei cu tóta poterea.

La unele specii de plante (la cucurudiu) se afla „creionulu“ despartitu de firele praului de flori; la altele pórtá partile femi-

nine a plantei creionulu si si partea barbatéca (praulu de flori) precum canep'a si ameiulu. — In acestea se intemplantare prin aburirea ventului si prin sburarea insecteloru (albineloru) de pe flóre pe flóre. Plante de diferite specie nu se genitilédia, ci numai cele de o specie séu de cele inrudite intre sine; — dreptu aceea pentru pastrarea speciei unei plante respective pentru a nu se face bastarde, cele inrudite debue semenate departe unele de altele.

TABELA

Durata aptitudinei de a germina sementi'a planteloru de cultura mai renumite, precum si vegetatiunea dela semenatu pana la cócere.

Sementi'a de:	Durata aptitudinei de a germina tiene:	Avenu caldura si umediéca core-spondietoria germinarii	La germinare pre-tinde o caldura a pamentului celu pucinu de:	Vegetédia pana la cócere
	ani?			
Gràulu de tótna	2—4	8	+4° R	40—50
„ de primavéra	2—3	8	+4° R	16—20
Secara	3—4	8	+4° R	25—30
Papusioiulu	4	8	+7° R	20—26
Ordiulu	4	8	4	16—18
Ovesulu	2—3	8	4	16—20
Malaiulu (meiulu)	2	5	5	16—20
Hrisica	2—3	8	4	12—14
Trifoiulu (lucerna)	2—3	6	4	—
Madierea	3—4	5	4	18—22
Lintea	2	6	4	18—22
Fasolea	3—5	10	7	13—14
Madierichea	3	5	4	18—22
Esparseta	3—4	6	4	—
Svejele de sacaru	3—5	5	4	18—20
Rapitia de tótna	3—4	5	4	45—46
Inulu	4—5	8	4	12—15
Canepa	4	2—4	4	13—15
Maculu	2	4	4	12—16
Morcovii	4	5	4	16—22
Cucurbetele (ludaile)	23	7	10	15—18

Nota. Cu câtu va fi pamentulu mai caldu si umediél'a mai favoritoria, cu atât'a mai repede vor germina sementiele; din contra caldur'a prea mare, carea se pôte socoti la 30° R. va incetá aptitudinea germinarii.

Diariulu galitiloru:

Intr'unu anu se potu sperá.		Jace (clocesce pe óue.)	
Dela o gaina	120—150 de óue	gaina	20—24 dile
„ „ curca	20—30 „	curca	26—29 „
„ „ gasca	10—20 „	gasca	28—33 „
„ „ ratia	30—50 „	ratia	28—32 „
„ „ porumbu	6—10 „	porumbu	17—19 „

Secusigiu in Fauru 1873.

D. Margincantiu

Docinte superioru gr. or. rom.

E S T R A S U

din Ratiociniul episcopiei parohiale de la biseric'a catedrala romana greco-orientala din Aradu, despre venitele si
spesele manipulate in anulu 1872.

(C o m p u t u l u g e n e r a l u.)

Numerulu cu- rinte	Perceptiunile	In S u m a		Numerulu cu- rinte	Erogatiunile	In S u m a		Nota
		fl.	cr.			fl.	cr.	
I. ORDINARIE				I. ORDINARIE				Positiunile specifice sunt aratate in Diurnalulu cassai portatu in tote dilole, — conformu instruc- tiuniloru mai recitati.
1.	Bani gata remasi la finea anului 1871. . .	763	96	1.	Dotatiuni respective birulu preotiloru . . .	630	—	
2.	Venitulu din tassuri I. si IV. peste totu anulu	240	—	2.	Adjuta pentru pomenirea repositiloru da- ruitori	47	—	
3.	Tacele de la immormentari pentru cam- pane, prapori si ripidi	303	50	3.	Léfa sfetului bisericescu	120	—	
4.	De la cununii	79	70	4.	Léfa prescuraritieii	72	—	
5.	De la scaune	306	—	5.	Lumini si untu de lemn	21	—	
6.	Din vinderea luminiloru	160	—	6.	Lemne prescuraritieii si carbuni	44	40	
	de totu	1853	16	7.	Vinu de cuminecatura	6	95	
	II. ESTRAORDINARIE				de totu	941	65	
7.	Din interese dupa banii elocati	86	9	II. ESTRAORDINARIE				
8.	In competintiele birului preotiloru locali de la orasiu	860	50	8.	Spesele sinodului eparchialu	33	54	
9.	Vinderea duoru luminarie vechi	20	—	9.	Spesele la incassarea birului	85	50	
	de totu	966	59	10.	Spese diverse neprevedute	530	43	
					de totu	649	47	

Bilantiu:

<p style="text-align: center;">VENITELE:</p> <p>I. ordinarie . . . . . 1853 fl 16 cr II. extraordinarie . . . . . 966 fl. 50 cr. Sum'a . 2819 fl. 75 cr.</p> <p>Din sum'a veniteloru cu — — — — — Subtragendu-se spesele cu — — — — — Remanu bani gat'a disponibili — — — — — Catra acésta suma, adaugandu-se capitalulu remasu de la zidirea bisericeii catedrale, ce se afla elocatu in cass'a de pastrare Aradana cu — — — — — In bani gat'a se afla — — — — — ambele sume elocate cu 6% interese.</p>	<p style="text-align: center;">SPESELE:</p> <p>I. Ordinarie . . . . . 941 fl. 35. cr. II. Extraordinarie . . . . . 649 fl. 47. cr. Suma . 1590 fl. 82 cr.</p> <p>— — — — — 2819 fl 75 cr — — — — — 1590 „ 82 „ — — — — — 1228 „ 93 „ — — — — — 1373 „ 32 „ — — — — — 2602 fl 25 „</p>
---	---

Pretensiuni:

In obligatiunile detorasiloru dupa consemnare	1812 fl 91 cr
Restantie de la scaune	185 „ — —
	de totu 1997 „ 91
	4600 fl. 16 cr

Si asia se afla la finea anului sum'a de
val. aust. in bani gat'a, in obligatiuni si restantie. —

Acestu estrasu amu aflatu de lipsa a-lu publicá in acestu pretiuitu organu spre cunoscinti'a si orientarea ce-
loru interesati; éra originalulu ratiociniului instruitu cu tote documintele despre percepte si erogate l'amu asternutu
dejá la locul competente spre esaminare. —

Libelulu despre banii elocati in cass'a de pastrare se afla la subscrisulu. —
Aradu, 22 Februaru 1873.

Demetriu Iorgoviciu

Epitropu primariu la biseric'a catedrala.

VARIETATI.

= Inteliginti'a si toti romanii iubitori de sciintie si arte
fara privire la stare si etate sunt invitati Dumineca dupa
finitulu liturgiei a se presentá in localitatile institutului cle-
ricale spre a ne consultá despre inceperea unui cursu de pre-
legeri publice.

Aradu 5. Martiu nou 1873.

Rectificare. In partea oficiale dela $\frac{\text{Nr. 62.}}{\text{Epitr 19.}}$ din numerulu
trecutu (10.) in locu de anulu 1862. se se cetésca anulu 1873.

Concursu.

2-3

La vacant'a statiune invetiatorésca din comun'a Siusia-
novitia cotulu Timisiului — inspectoratulu Chiseteului, cu acés-
t'a se publica Concursu pana in 4 Martiu 1873 st. v. in care
di se va tiené si alegerea

Emolumintele sunt in bani 120 fl. v. a. 30 meti de graú, —
30 meti cucurudiu, 100 pundi. de clisa. 50 pundi sare — 25
pundi lumini — 8 orgii de lemne 4 lantie livada, 1 lanti de
gradina, si cortelu liberu. Recurentii au recursele sale bine
instruate, adresate comitetului parochialu pana la terminulu
defiptu ale substerne Dlui Inspectoru Georgiu Petroviciu in
Budintiu.

Siusianovitia 5 Februaru 1873

Comitetulu parochialu cu stirea si invoierea mea Georgiu Petroviciu insp. sco